

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО

Кафедра фармацевтичної, органічної і біоорганічної хімії

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор з науково-педагогічної роботи, член-кореспондент
НАМН України,
проф. М.Р.Гжегоцький

«12» 11 2020 р.

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

циклу тематичного удосконалення
з дисципліни **”Основи фітотерапії. Сучасні фітопрепарати”**

Кількість навчальних годин: лекції - 12, семінарські заняття - 38,
практичні заняття – 20, самостійна робота – 20
Разом - 90 годин
Кредити ECTS –3,00

Обговорено та ухвалено на
методичному засіданні кафедри

Протокол № 11
від «5» 02 2020 р.

Затверджено на методичній
комісії факультету
післядипломної освіти

Протокол № 2
від «0» 03 2020 р.

Завідувач кафедри
проф. Р.Б.Лесик

Голова методичної комісії ФПО
О.Є.Січкоріз

ТЕМАТИЧНЕ УДОСКОНАЛЕННЯ
З ДИСЦИПЛІНИ
„ОСНОВИ ФІТОТЕРАПІЇ. СУЧАСНІ ФІТОПРЕПАРАТИ”

Пояснювальна записка

Фітотерапія, або лікування лікарськими засобами рослинного походження – один з важливих напрямів терапії, широко вживаний при лікуванні різних захворювань. Фітотерапію використовують і як самостійний вид лікування, і як допоміжний у комплексі з іншими методами лікування та синтетичними лікарськими препаратами.

Фітотерапія як сучасна наука підрозділяється на два підрозділи: *загальна фітотерапія*, що включає відомості про рослину: її хімічний склад, лікарські засоби, способи їх отримання, правила складання рецептури зборів і чаїв, їх аналіз, відомості про стандартизацію лікарської рослинної сировини, деякі лікувальні процедури, що вживаються при проведенні фітотерапії. *Спеціальна фітотерапія* – це фітотерапія окремих захворювань, що розглядає симптоматику захворювання, діагноз та способи лікування із застосуванням лікарських засобів рослинного походження.

Сьогодні в аптечній мережі є достатньо великий асортимент лікарських засобів рослинного походження, що свідчить про інтерес до них як зі сторони лікарів, так і пацієнтів. Результати анкетного опитування пацієнтів свідчать, що близько 73 % хворих бажають застосовувати рослинні лікарські засоби та за можливості вибору між синтетичними та рослинними обрали б рослинні лікарські засоби. До працівників аптек часто звертаються хворі за порадами по призначенню та застосуванню тих чи інших фітопрепаратів.

До фітотерапії виявляють інтерес також лікарі різних спеціальностей. Справа в тому, що в реєстрі спеціальностей немає спеціальності лікаря-фітотерапевта. У медичних ВУЗах III-IV рівнів акредитації згідно з навчальним планом вивчення фітотерапії здійснюється на 4-му році навчання (курс за вибором) розрахована на 30 аудиторних годин. Ця програма складена для спеціальностей 7.110101 «Лікувальна справа», 7.110104 «Педіатрія», 7.110105 «Медико-профілактична справа» напряму підготовки 1101 «Медицина» відповідно до освітньо-кваліфікаційних характеристик і освітньо-професійних програм підготовки фахівців, затверджених наказом МОН України від 16.04.2003 р. № 239, навчальним планом, затвердженим наказом МОЗ України від 18.06.2002 р. № 221. Цих 30-ти годин явно замало для повноцінного ознайомлення з предметом.

Студенти фармацевтичного факультету спеціальності 7.110.201 ”Фармація” також мають спеціалізацію за вибором під час навчання на V курсі «Лікарські рослини і фітотерапія», в обсязі 96 годин, але яку проходять також не всі випускники.

Тому зрозумілий підвищений інтерес як провізорів так і лікарів до фітотерапії та основних її принципів та методів фітотерапевтичного лікування.

Мета навчання: ознайомити курсантів з сучасним застосуванням лікарських рослин та препаратів рослинного походження для профілактики та лікування найбільш поширених захворювань різних нозологічних груп, лікарськими препаратами рослинного походження, які сьогодні використовуються в медицині, їх ефективність та застереження при застосуванні. Навчити правильно вибирати препарати рослинного походження для лікування.

Тривалість навчання. 86 години навчальних занять загальною тривалістю у два тижні.

Контингент слухачів. Курс „Основи фітотерапії. Сучасні фітопрепарати” розрахований на практичних провізорів, але також може бути рекомендований сімейним лікарям, що займаються лікуванням широкого контингенту хворих.

**ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ТЕМАТИЧНОГО УДОСКОНАЛЕННЯ З ДИСЦИПЛІНИ
„ОСНОВИ ФІТОТЕРАПІЇ. СУЧАСНІ ФІТОПРЕПАРАТИ”**

№ п/п	Назва тем	Обсяг в годинах				
		Лекції	Практичні	Семінари	Само-стійна робота	Разом
Розділ 1. Загальна фітотерапія						
1.	Історія фітотерапії. Тибетська, Індійська, Китайська, Арабська та інші школи народної медицини	2	-	-	2	4
2.	Місце фітотерапії в загальній схемі лікування хворих. Основні принципи фітотерапії. Переваги і недоліки фітотерапії	-	-	2	-	2
3.	Фармакодинамічні особливості окремих груп біологічно активних речовин рослин	-	-	-	2	2
4.	Правила заготівлі, сушіння, первинної обробки та зберігання ЛРС	-	2	-	-	2
5.	Упаковка, маркування та транспортування ЛРС	-	-	-	2	2
6.	Правила складання рецептури зборів і чаїв, їх аналіз. Стандартизація, види АНД на ЛРС, збори ЛРС, фітозасоби.	-	2	2	-	4
7.	Особливості виписування рецептів для виготовлення лікарських форм з лікарської рослинної сировини	-	-	-	2	2
8.	Техніка виконання деяких лікувальних маніпуляцій: компреси, ванни, гірчичники, припарки, клізми, банки, свічки, інгаляції, масаж, тощо.	-	2	-	-	2
9.	Отруйні і сильнодіючі рослини в фітотерапії. Принципи надання допомоги при отруєннях рослинами.	-	-	2	-	2
10.	Діагностика отруйних домішок у фітозасобах.	-	-	-	2	2
Розділ 2. Спеціальна фітотерапія						
11.	Фітотерапія захворювань верхніх дихальних шляхів, основних простудних та захворювань, пов'язаних з порушенням імунітету.	2	-	-	-	2
12.	Лікарські рослини і фітопрепарати, що впливають на імунітет	-	-	2	-	2
13.	Лікарські рослини і фітотерапія алергічних захворювань.	-	-	2	-	2
14.	Лікарські рослини і фітотерапія захворювань органів дихання.	-	-	2	-	2
15.	Лікарські рослини і фітотерапія в оториноларингології.	-	-	2	-	2
16.	Новітні фітопрепарати в лікуванні простудних захворювань, дихальної системи та алергії	-	-	-	2	2
17.	Лікарські рослини і фітотерапія серцево-судинної системи.	-	-	2	-	2
18.	Артеріальна гіпертензія та роль фітотерапії в її лікуванні. Рослини, що володіють гіпотензивною дією, їх діагностика та складання зборів	-	2	-	-	2
19.	Захворювання порожнини рота, шлунково-кишкового тракту, печінки і жовчних шляхів та фітотерапевтичні засоби їх лікування	2	-	-	-	2
20.	Лікарські рослини і фітотерапія в стоматології.	-	2	-	-	2
21.	Лікувально-профілактичні засоби для догляду за порожниною рота на основі рослин	-	-	-	2	2
22.	Лікарські рослини і фітотерапія захворювань шлунково-кишкового тракту. Шлункові та апетитні збори	-	2	-	-	2
23.	Лікарські рослини і фітотерапія захворювань печінки і жовчних шляхів. Нові фітопрепарати	-	2	-	-	2
24.	Лікарські рослини і фітотерапія захворювань нирок і сечовидільних шляхів.	2	-	-	-	2

25.	Лікарські рослини і фітотерапія ендокринних та обмінних захворювань. Фітотерапія цукрового діабету.	-	2	-	-	2
26.	Лікарські рослини і фітотерапія в офтальмології.	-	-	2	-	2
27.	Лікарські рослини і фітотерапія в неврології	-	-	2	-	2
28.	Лікарські рослини і фітотерапія психічних захворювань.	-	-	2	-	2
29.	Лікарські рослини і фітотерапія в дерматології.	-	-	2	-	2
30	Лікарські рослини і фітотерапія в медичній косметології.	-	-	-	2	2
31	Фітотерапія в травматології та лікуванні опорно-рухового апарату. Фітотерапія у гоєнні ран та при кровотечах	2	-	-	-	2
32	Лікарські рослини і фітотерапія в акушерстві і гінекології.	-	-	2	-	2
33	Лікарські рослини та лікарська рослина сировина, які використовуються в андрології та деяких захворюваннях, що передаються статевим шляхом	-	-	2	-	2
34	Лікарські рослини і фітотерапія в педіатрії. Відмінності у дозуванні лікарських засобів для дітей Основні дитячі хвороби та їх фітотерапія	2	-	-	-	2
35	Противірусні фітотерапевтичні засоби, препарати, покази до застосування, їх ефективність.	-	-	-	2	2
36	Лікарські рослини і фітотерапія в онкології	-	-	2	-	2
37	Лікарські рослини і фітотерапія в профілактиці і лікуванні променевої хвороби	-	-	2	-	2
38	Основи дієтотерапії. Фітотерапевтичні властивості харчових, сільськогосподарських, технічних, пряно-ароматичних рослин.	-	-	2	-	2
39	Дієтичні та харчові добавки. Законодавча база, класифікація. Рослини та сировина, що найчастіше використовується при їх одержанні	-	2	-	-	2
40	Фітотерапія гіпо- та авітамінозів. Рослини з високим вмістом вітамінів та їх застосування	-	2	-	-	2
41	Апітерапія та гірудотерапія	-	-	2	-	2
42	Гомеопатія. Законодавча база. Гомеопатичні препарати.	-	-	2	-	2
43	Екзаменаційне заняття	-	-	-	2	2
	Всього:	12	20	38	20	90

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ваньє Л. «Курс клинической гомеопатии»: Гомеопатическая медицина; Смоленск; 2002.-160с.
2. Державна фармакопея України / Державне підприємство „Науково-експертний фармакопейний центр”. – 1-е вид. – Харків: Державне підприємство „Науково-експертний фармакопейний центр”. - 2001 – 526 с.; Доповнення 2. - 2008. – 620с.; Доповнення 3. - 2009. – 280с.; Доповнення 4. - 2011. – 540с.
3. Державна Фармакопея України : в 3 т. / 2-е вид. - Харків: Державне підприємство «Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів», 2014. -Т.1. - 1126 с., Т.2. - 724 с., Т.3. - 732 с.
4. Гуцол Л.П. Основи гомеопатії. Навч. посібник для студентів вищих медичних закладів IV рівня акредитації / Лариса Гуцол - Вінниця : Нова Книга, 2011. - 344с.
5. Зузук Б.М., Зузук Л.Б. Ресурсознавство лікарських рослин. Підручник для студентів фармацевтичних факультетів. – Вінниця: Нова книга. – 2009. - 144 с.
6. Ковальов В.М., Павлій О.І., Ісакова Т.І. Фармакогнозія з основами біохімії рослин.- Харків.- Прапор – 2000. – 704 с.
7. Кунах В. А. Біотехнологія лікарських рослин. - К., 2005. – 730 с.
8. Кушнір Г. П., Сарнацька В. В. Мікроклональне розмноження рослин. - К., 2005. - 271 с.
9. Кобзар А.Я. Фармакогнозія в медицині: Навч. посібник. - К.: Медицина, 2007. - 544с.
10. Куркин В.А. Фармакогнозія. Учебник для студентов фармацевтических вузов (факультетов) – Самара: ООО Офорт – 2007. – 1239 с.
11. Кёлер Г. Гомеопатия. – Смоленск: Гомеопатическая медицина. – 1997. – 600 с.
12. Лукнер М. Вторичный метаболизм у микроорганизмов, растений и животных. /пер. с английского. - Москва: Мир. – 1979. – 548 с.
13. Либберт Э. Физиология растений. /перевод с немецкого. – Москва: Мир. – 1976. – 580 с.
14. Мінарченко В.М., Тимченко І.А. Атлас лікарських рослин України (хронологія, ресурси та охорона). – К.:Фітосоціоцентр, 2002. – 172с.
15. Порядок розробки та викладання монографій на лікарську рослинну сировину для введення до Державної Фармакопеї України: методичні рекомендації / А. Г. Котов, С. В. Гарна, Е. Е. Котова та ін. - Х. : вид-во НФаУ, 2016.- 44 с.
16. Солодовніченко Н.М., Журавльов М.С., Ковальов В.М. Лікарська рослинна сировина та фітопрепарати: Навч. посіб. з фармакогнозії з основами біохімії лікар. рослин для студ. вищих фарм. навч. закладів III – IV рівнів акред. – Харків: В-во НФаУ, МТК-книга. – 2003. – 408 с.
17. Шеповалов В.А. Химический анализ лекарственных растений. – Х.: Рубикон, 1995. – 400 с.
18. Фармакопейні вимоги до методик контролю якості лікарської рослинної сировини: методичні рекомендації /А. Г. Котов, С. В. Гарна, Е. Е. Котова та ін.-Х.: вид-во ФОП Петров В.В., 2016.- 54 с.
19. Фармакогнозія: базовий підруч. для студ. вищ. фарм. навч. закл. IV рівня акредитації / В. С. Кисличенко, І. О. Журавель, С. М. Марчишин та ін.; за ред. В. С. Кисличенко. - Х.: НФаУ : Золоті сторінки, 2015. - 736 с.